

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Václava Novotného a soudkyň JUDr. Ludmily Valentové a JUDr. Lenky Matyášové v právní věci žalobců: a) **M. J.**, b) **J. P.**, c) **Mgr. J. P.1**, d) **K. R. P.**, e) **J. P.2**, všichni zast. JUDr. Milanem Jelínkem advokátem v Hradci Králové, Dukelská 15, proti žalovanému **Ministerstvu financí České republiky** ze sídlem Praha 1, Letenská 15, v řízení o kasační stížnosti žalobců proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 31. 1. 2005, č. j. 7 Ca 282/2003 – 28,

t a k t o :

- I.** Kasační stížnost **se z a m í t á .**
- II.** Žalovanému **se** náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti **n e p ř i z n á v á .**

O d ů v o d n ě n í :

Podanou kasační stížností, v níž žalobci jako stěžovatelé uplatňují důvod, který lze nejlépe podřadit pod ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen s. ř. s.), se domáhají zrušení výše označeného rozsudku krajského soudu, kterým byla zamítnuta jejich žaloba podaná proti Ministerstvu financí České republiky, v níž se domáhali vydání rozsudku, kterým by soud uložil žalovanému povinnost vydat rozhodnutí ve věci jejich návrhu ze dne 18. 6. 2003 na stanovení náhrady za znárodněný majetek, kterým je slévárna železa a kovů, strojírna v R. h. a K. a speciální továrna na stroje pro domácnost, zapsaná naposledy před znárodněním v podnikovém rejstříku Krajského soudu v Hradci Králové v oddělení A II. položka 109 pod obchodní firmou „J. P.“.

Žalobci se na krajský soud obrátili se žalobou proti nečinnosti správního orgánu podle § 79 s. ř. s.

Poté kdy s touto žalobou neuspěli, podali kasační stížnost, kterou odůvodnili tím, že dekret prezidenta republiky č. 100/1945 Sb. je platným a účinným právním předpisem se silou zákona a z jeho § 8 vyplývá, že právo na náhradu za znárodněný majetek je dáno přímo dekretem a není vázáno na vydání dalších předpisů. Poukázali na § 11 odst. 5 dekretu, podle něhož pro řízení o náhradě platí předpisy o správním řízení. To, že nebylo vydáno vládní nařízení podle § 9 odst. 2 dekretu zákona není na překážku posouzení otázky, zda žalovaný má či nemá povinnost o návrhu žalobců rozhodnout, neboť procesní stránka věci je tu upravena samotným dekretem. Ani výjimečností ani délkou doby, která uplynula od nabytí účinnosti dekretu, nedošlo k jeho zániku či pozbytí platnosti nebo účinnosti. Zákodárce měl mnoho příležitostí ke zrušení tohoto dekretu, ale nikdy tak neučinil a tím projevil svou vůli, aby účinnost dekretu trvala i nadále po přijetí restitučních předpisů. Připomíná právo vlastnické i to, že žalobci obdrželi jako právní nástupci původních vlastníků některé nemovitosti a některým byla poskytnuta finanční náhrada. Ovšem skutečností zůstává, že právním předchůdcům žalobců byl znárodněn fungující podnik jehož hodnota byla podstatně vyšší než hodnota původních nemovitostí, které byly součástí podniku. Připomíná nález Ústavního soudu ČR II. ÚS 190/96, kdy se uvádí, že prvkem protiprávnosti není samotný akt znárodnění, ale neposkytnutí náhrady. Samotný dekret tak není předpisem, na jehož základě ke křivdě došlo, protože sám zaručil úplnou náhradu za znárodněný majetek. Proto dekret prostřednictvím restitučních zákonů vykládat není zapotřebí. Účelem dekretu nebylo vyvlastnění bez náhrady, a poskytnutí adekvátní náhrady nebylo dosaženo dodnes. Co se týče tvrzení, že dekret nezakládá právní vztahy, namítají stěžovatelé, že tím nejsou dotčeny právní vztahy již vzniklé, zejména právo na zahájení správního řízení o určení náhrady. Tvrzení, že nelze nic v současnosti podle dekretu znárodnit, nelze ani rozhodnout o náhradě (za majetek dříve znárodněný), postrádá logiku; tyto dvě skutečnosti nejsou k sobě v žádném vztahu a mohou existovat odděleně a nezávisle na sobě. Proto je právně možné a dobře představitelné, že by bylo rozhodnuto o náhradě za již znárodněný majetek, ačkoli nebylo rozhodováno o (novém, dalším) znárodnění. Tvrzení o nemožnosti aplikace dekretu v současnosti zpochybňuje základní principy právního státu a princip právní jistoty. Je-li právní předpis platnou a účinnou součástí právního řádu, nelze jej ignorovat konstatováním, že podle předpisu se již nerozhoduje. Stěžovatelé jsou toho názoru, že dekret, jako hmotně právní norma dosud stále existuje. Nemožnost jeho aplikace by znamenala úplné popření jakéhokoli práva na náhradu za znárodněný majetek. Ve zde projednávaném případě stěžovatelé obdrželi alespoň částečnou náhradu podle restitučních předpisů, v jiném případě by však někteří ze stěžovatelů, kteří jsou zároveň právními nástupci akcionářů a. s. F., jejichž podnik byl rovněž podle dekretu č. 100/1945 Sb. znárodněn, neobdrželi za znárodněný majetek vůbec žádnou náhradu, protože restituční předpisy nepředvídají poskytnutí náhrady za majetek znárodněný akciovým společenstvem. Proto se požaduje, aby Nejvyšší správní soud rozhodnutí Městského soudu v Praze zrušil.

Ve svém vyjádření Ministerstvo financí uvádí, že rozsudek Městského soudu v Praze, na který se stěžovatelé odvolávají (sp. zn. 8 Ca 282/2003 z 29. 10. 2004), je jediným takovým rozsudkem, kterým bylo obsahově shodné žalobě vyhověno, ale v dalších obdobných sporných případech, ve kterých Městský soud v Praze také již rozhodoval, byla žaloba zamítnuta s obdobným odůvodněním jako v napadeném rozsudku (11 Ca 75/2003, 9 Ca 288/2003, 11 Ca 104/2004). Stěžovatelé byli za majetek předmětné znárodněné firmy odškodněni podle zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích a současně poskytnutí náhrady podle původních znárodnovacích předpisů by bylo duplicitním plněním ze strany státu a bezdůvodným obohacením ve smyslu § 451 občanského zákoníku. Skutečnost, že nedošlo k vyplacení náhrady za znárodněný majetek s odkazem na dekret

prezidenta republiky, není možno posuzovat izolovaně bez zřetele k existenci restitučních předpisů. Proto se navrhuje zamítnutí kasační stížnosti.

V obsahu správního spisu se podává, že dopisem ze dne 18. 6. 2003 podali stěžovatelé návrh na zahájení správního řízení ve věci náhrady za znárodněný majetek ve S. nad B. jako podnik firmy J. P. podle § 7 a násl. zákona č. 100/1945 Sb. (dekret prezidenta republiky). Protože při znárodnění slévárny nebylo správní řízení o náhradě do současné doby zahájeno, navrhuje se, aby Ministerstvo financí ČR zahájilo správní řízení, v němž stanoví výši náhrady za znárodněný majetek. Správní spis obsahuje dílčí výměr z 28. 7. 1949 a výměr z 10. 10. 1949, v němž se stanoví rozsah znárodnění, resp. z 28. 10. 1952, dále kopie týkající se finanční náhrady podle zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích z 21. 5. 1997 zaslaných J. P.1 a J. P., jakož i informaci o celkové výši náhrady podle citovaného zákona, která byla rozdělena mezi osm oprávněných osob z nichž dva, pan J. P. a J. P.1 oba z H. K., část této sumy obdrželi v cenných papírech. Spis také obsahuje usnesení Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou a ve věci pojednání dědictví po E. P., jimž byla určena čistá hodnota dědictví a schválena dohoda o vypořádání dědictví mezi pozůstalé syny a vnuky, rovněž příkazy k vydání cenných papírů k úhradě finanční náhrady přiznané podle zákona o mimosoudních rehabilitacích E. P., J. P.2, Ing. M. J., RNDr. J. P., Ing. J. P., K. P. Konečně je založeno také zamítavé stanovisko Ministerstva financí z 24. 7. 2003.

V souladu s ust. § 109 odst. 3 s. ř. s. je Nejvyšší správní soud vázán důvody kasační stížnosti; to neplatí, bylo-li řízení před soudem zmatečné /ust. § 103 odst. 1 písm. c) cit. zák./ nebo bylo zatíženo vadou, která mohla mít za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé, anebo je-li napadené rozhodnutí nepřezkoumatelné /ust. § 103 odst. 1 písm. d) cit. zák./, jakož i v případech, kdy je rozhodnutí správního orgánu nicotné. Ke skutečnostem, které stěžovatelé uplatní poté, kdy bylo vydáno napadené rozhodnutí, Nejvyšší správní soud v souladu s ustanovením § 109 odst. 4 s. ř. s. nepřihlédne. Skutkovým základem pro rozhodnutí kasačního soudu se tedy mohly stát pouze skutečnosti a důkazy, které byly uplatněny před soudem, který vydal napadené rozhodnutí.

Nejvyšší správní soud přezkoumal kasační stížností napadené rozhodnutí Městského soudu v Praze v mezích důvodů uplatněných ve smyslu ust. § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s. a dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná.

Tvrzenou nezákonnost podle § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s. spatřují stěžovatelé v nesprávném posouzení právních otázek soudem v předcházejícím řízení, když zpochybňují závěr soudu i správního orgánu o tom, že důvody jimi uplatňované neodůvodňují aplikaci dekretu č. 100/1945 Sb.

Předmětné ustanovení soudního řádu správního se týká nesprávného právního posouzení věci soudem v předcházejícím řízení spočívající buď v tom, že na správně zjištěný skutkový stav je aplikována nesprávná právní věta nebo je sice aplikována správná právní věta, ale tato je nesprávně vyložena. Vztah mezi skutkovým zjištěním a právním posouzením lze charakterizovat tak, že jde o aplikaci právní normy na konkrétní případ nebo situaci.

Podle § 79 s. ř. s. ten, kdo bezvýsledně vyčerpal prostředky, které procesní předpis platný pro řízení u správního orgánu stanoví k jeho ochraně proti nečinnosti správního orgánu, může se žalobou domáhat, aby soud uložil správnímu orgánu povinnost vydat rozhodnutí ve věci samé nebo osvědčení. To neplatí, spojuje-li zvláštní zákon s nečinností správního orgánu fikci, že bylo vydáno rozhodnutí o určitém obsahu nebo jiný právní

důsledek. Žalovaným je správní orgán, který podle žalobního tvrzení má povinnost vydat rozhodnutí nebo osvědčení.

Nejvyšší správní soud se především zabýval otázkou, zda je oprávněný požadavek stěžovatelů ve smyslu citovaného paragrafu, totiž aby právě žalované ministerstvo postupovalo podle dekretu č. 100/1945 Sb., o znárodnění dolů a některých průmyslových podniků (dále též dekret), jinými slovy, zda je nečinné, ačkoli mělo povinnost konat.

Podle § 8 řečeného prezidentského dekretu účinného od 27. 10. 1945, pokud není stanoveno jinak, přísluší za znárodněný majetek náhrada. Pro určení náhrady je rozhodný stav znárodněného podniku v den převzetí národním podnikem a závazků k němu v tento den náležejících. Náhrada se rovná obecné ceně majetku, vypočtené podle úředních cen ke dni vyhlášení dekretu, a není-li těchto cen, zjištěné úředním odhadem, po odečtení pasiv.

Podle § 9 odst. 1 dekretu se náhrada poskytuje v cenných papírech, v hotovosti či v jiných hodnotách. Cenné papíry vydá Fond národního hospodářství, o jejich použití rozhoduje vláda, přičemž jejich zúročení a umoření je zaručeno státem.

Ustanovení § 9 odst. 2 dekretu byl zřízen Fond národního majetku pro hospodářství se sídlem v Praze (dále jen „Fond“), který je samostatnou právnickou osobou.

Podle § 10 odst. 1 dekretu o náhradě a způsobu placení rozhodne ministr průmyslu v dohodě s ministrem financí.

Ustanovení § 10 odst. 2 dekretu stanoví, že náhrada je splatná do 6 měsíců od doručení výměru o náhradě, přičemž pro toto řízení platí dle odst. 3 ustanovení vládního nařízení č. 8/28 Sb. (správní řízení).

Zákonem č. 114/1948 Sb. byly mimo jiné změněny některé část dekretu č. 100/1945 Sb. týkající se náhrady za znárodnění, z nichž nejdůležitější jsou tyto změny, a to u nároku na náhradu v ust. § 8 odst. 1 dekretu č. 100/1945 Sb. a dále u výše náhrady v ust. § 8 odst. 2 dekretu 100/1945 Sb. K zákonu č. 114/1948 Sb., kterým byl dekret č. 100/1945 Sb. novelizován, je třeba uvést, že ke znárodnění (a tedy i přechodu vlastnického práva) dochází k datu uvedenému v příslušném právním předpise. Nelze sice opomenout, že výše uvedený výměr Ministerstva průmyslu vycházel již ze zákona č. 114/1948 Sb., avšak tato skutečnost by byla rozhodující tehdy, pokud by znárodnění příslušného majetku umožňoval až tento zákon. V takovém případě by k přechodu věci na stát docházelo nejdříve ke dni 28. 4. 1948, tj. v rozhodném období.

Zákonem č. 106/1950 Sb., kterým se mění a doplňují předpisy o znárodnění dolů a některých průmyslových podniků a který je účinný od 1. 7. 1950, byl dekret č. 100/1945 Sb., změněn tak, že náhrada za znárodněný majetek se poskytuje: a) plněním obdobným dávkám z národního pojištění, (poskytnutí upraví vládní nařízení); b) v cenných papírech, k jejichž poskytnutí vydá Fond cenné papíry, které budou zúrokovány a umořeny z prostředků Fondu, přičemž jejich zúročení a umoření je zaručeno státem; c) v hotovosti (zásady poskytnutí upraví vládní nařízení); d) v jiných hodnotách (zásady poskytnutí upraví vládní nařízení).

Zákon č. 106/1950 Sb. dále svěřil pravomoc rozhodnout o náhradě a způsobu poskytnutí náhrady ministru financí v dohodě s věcně příslušným ministrem.

Vládním nařízením č. 253/1948 Sb., o Fondu znárodněného hospodářství, vydaným podle § 9 odst. 5 dekretu č. 100/1945 Sb. a zák. č. 51/1948 Sb., účinným od 1. 12. 1948 do 1. 1. 1952, bylo mj. stanoveno, že Fond provádí náhradovou službu podle dekretu č. 100/1945 Sb., ve znění čl. II zákona č. 114/1948 Sb., jakož i podle čl. I. zák. č. 114/1948 Sb., přičemž současně určuje jeho statutární orgán s tím, že Fond právně zastupuje finanční prokuratura. Výdaje Fondu mj. tvoří výplaty na náhrady v hotovosti a v jiných hodnotách dle § 9 odst. 1 písm. b), c) dekretu č. 100/1945 Sb.

Vládní nařízení č. 253/1948 Sb. bylo zrušeno zákonem č. 106/1951 Sb., o úpravě financování národních a komunálních podniků.

Zákon č. 106/1951 Sb., s výjimkou ust. § 14 odst. 2 věty první a druhé, jakož i vládní nařízení č. 107/1951 Sb., kterým se provádí tento zákon, zrušil s účinností od 1. 1. 1959 zákon č. 83/1958 Sb.

Vzhledem ke skutečnosti, že dekret č. 100/1945 Sb. neobsahoval jako podmínku nabytí vlastnictví intabulaci, není pro okamžik přechodu vlastnického práva rozhodné, kdy došlo k zápisu do pozemkové knihy.

K otázkám povahy dekretu prezidenta republiky se v plénu obsáhle vyjádřil Ústavní soud ČR nálesem č. 55/1995 Sb., jehož závěry lze nepochybně vztáhnout i na případ dekretu č. 100/1945 Sb.; proto i tento soud v podrobnostech na něj plně odkazuje. Nejvyšší správní soud rovněž poukazuje na stanovisko Ústavního soudu, které zaujal ve věci II ÚS 14/03, že totiž exilové zákonodárství, jakož i bezprostředně poválečné zákonodárství osvobozeného československého státu, představuje ve své podstatě dnes již uzavřený okruh problémů a otázek úzce souvisejících s válečnými událostmi a hospodářskou obnovou země. Normativní akty z této doby splnily tak svůj účel a z hlediska současnosti jsou již bez aktuálního významu a postrádají nadále konstitutivní charakter. Dekret č. 100/1945 Sb. splnil svůj účel a po dobu více než čtyř desetiletí nezakládá právní vztahy a nemá již nadále konstitutivní charakter. Žalované Ministerstvo financí v současné době není zjevně oprávněno podle tohoto dekretu postupovat a tak ani nemůže rozhodovat o náhradě za znárodněný majetek podle § 7 a násl., nehledě na absenci prováděcího předpisu ve smyslu § 9 odst. 2 cit. dekretu a neexistenci Fondu národního hospodářství dle jeho § 10. Náhrada byla v daném případě poskytnuta podle zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, a proto bylo zcela namístě, jestliže se návrhem stěžovatelů Ministerstvo financí odmítlo zabývat, neboť jej v současné době nelze považovat za orgán moci výkonné, který by měl povinnost vydat rozhodnutí o náhradě za znárodněný majetek ve smyslu dekretu č. 100/1945 Sb.

Protože Nejvyšší správní soud neshledal naplnění důvodů kasační stížnosti dle § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s., kasační stížnost podle ustanovení § 110 odst. 1 s. ř. s. jako nedůvodnou zamítl.

Stěžovatel, který neměl v tomto soudním řízení úspěch, nemá právo na náhradu nákladů řízení (§ 60 odst. 1 s. ř. s.) a žalovanému, který byl v řízení úspěšný, náklady řízení nevznikly, resp. je neúčtoval. Proto soud rozhodl, že žalovanému se nepřiznává náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti.

P o u ě n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné (§ 53 odst. 3, § 120 s. ř. s.).

V Brně dne 14. února 2006

JUDr. Václav Novotný
předseda senátu